

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

SENDİKA-KOOPERATİF İŞBİRLİĞİ VE KOOPERATİF REHBERİ

Sinan VARGI

4.5
AR
00
63

...itim Yayınları No. 45

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

SENDİKA-KOOPERATİF İŞBİRLİĞİ VE KOOPERATİF REHBERİ

Sinan VARGI

TÜRK-İŞ
Bilg
Eğitim Ya
Tarih:.....
Demirbaş
Tasnif No.
334.5
VAR
2000
1763

Bilgisayara işlenmiştir

TÜRK-İŞ Eğitim Yayınları No. 45
Ankara, 2000

TÜRK-İŞ Genel Merkezi
Genel Eğitim Sekreterliği
Bayındır Sokak No. 10
Kızılay - Ankara

Sinan VARGI
TÜRK-İŞ Teşkilatlandırma Uzmanı

Baskı:
Başak Matbaacılık
(0.312) 384 27 61 - 62

SUNUŞ

31.7.1952 tarihinde Bursa'da 11 sendika ve federasyon temsilcisinin bir araya gelerek kurdukları ülkemizin ilk işçi sendikaları konfederasyonu olan TÜRK-İŞ, 24 çalışma ilkesi arasında ülkemizde kooperatifçiliğin geliştirilmesi konusunda da çalışmalar yapacağını belirtmiştir. TÜRK-İŞ'in kooperatifçiliğe ilişkin bu ilkesi şu şekildedir.

"Üretici köylü ve çiftçinin kooperatifleşmeleri, bu kooperatiflere devletin müdahalesini veya aracı ve tefecilerin sızmasını önleyici tedbirler alınması, ayrıca üretici kooperatiflere sınai tesisler kurma imkanının sağlanması konularında TÜRK-İŞ, yetkilileri zamanında uyaracak ve konuda gerekli çalışmaları yapacaktır."

TÜRK-İŞ, 15-22 Nisan 1968 tarihleri arasında gerçekleştirdiği 7.Olağan Genel Kurulunda ele alınan tarım reformu konusunda, TÜRK-İŞ kooperatifçiliğin geliştirilmesini önermiş ve tarım kooperatiflerine devlet tarafından destek verilmesi istenmiştir.

TÜRK-İŞ ve üye sendikaları öncülüğünde günümüzde ülkemizin çeşitli illerinde faaliyet gösteren yüzlerce tüketim kooperatifi ile konut kooperatifi halen üyelerimize hizmet vermeye devam etmektedir. Bugün Anadolu'nun bir çok ilinde ya TÜRK-İŞ ya da üye sendikalarımızın adını taşıyan yerleşim bölgeleri bulunmaktadır.

Üyelerimizin ekonomik refahını arttırmak için sendika, kooperatif işbirliği konusunda günümüzde de yoğun çabalar harcanmaktadır.

Kooperatif rehberi adını verdiğimiz bu yayınımızın, kooperatifçilik hakkında bilgi edinmek isteyenler ile kooperatif kurmak isteyen üyelerimizin de yararlanacakları bir başvuru yayını olması düşünülmüştür.

Salih KILIÇ
Genel Eğitim Sekreteri

SENDİKA-KOOPERATİF İŞBİRLİĞİ

Sendikalar ile kooperatifler arasındaki işbirliğini açıklamaya başlamadan önce her iki örgütünde tanımını yapalım.

Tanımlar

Sendika : İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluşlara sendika denilir.

Kooperatif : Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.

Bir diğer tanımda ise kooperatif; "fertlerin tek başlarına yapamayacakları veya birlikte yapmalarında yarar bulunan işleri en iyi bir biçimde ve ma-

liyet fiyatına yapmak üzere dayanışma suretiyle ekonomik güçlerini bir araya getirmeleridir" şeklinde tanımlanmıştır.

Kooperatifi, sermaye şirketleri, dernekler ve vakıflar gibi diğer kuruluşlardan ayıran bazı önemli özellikler bulunmaktadır. Özellikle işçi dünyasında kooperatif sözcüğü genellikle kantin, ekonoma, mağaza gibi terimlerle de karıştırılmaktadır. Öncelikle bu ayırımlar üzerinde kısaca duralım.

Ticaret şirketleri ile kooperatifler arasındaki farklar

Ticaret şirketi temelde bir sermaye birliğidir. Şirketin ana amacı karı maksimize etmektir. Kooperatifin ana gayesi ise ortaklarını ekonomik menfaatlerini korumaktır. Ticaret şirketlerinde elde edilen karlar sermaye sahiplerine sermayeleri oranında dağıtılırken, kooperatiflerde ise kar ortaklara yıl içinde kooperatifle yaptıkları işlem (alış veriş) oranında verilir. Bu işleme risturn adı verilir ve yalnızca kooperatif teşekküllerde rastlanır. Bir ticaret şirketinde ortaklar birbirini tanımayabilirler

ve şirketin hisse senetleri piyasada rahatlıkla alınıp satılabilir. Kooperatiflerde ise, ortaklık senetleri ancak kooperatifte satılabilir ve ancak kooperatif yönetiminin oluru ile bir başkasına devredilebilir. Ticaret şirketlerinde bir şahıs veya bir aile şirketin hisse senetlerinin yüzde ellisinden fazlasına sahip olup şirkete hakim duruma gelebilir. Oysa kooperatiflerde bir ortağın sahip olabileceği ortaklık payı sınırlıdır.

Ticaret şirketlerinde ortaklar, şirketin yönetiminde sahip oldukları hisse senetleri miktarı kadar oy verirler. Bir başka deyişle şirket yönetiminde sermaye hakimdir. Oysa kooperatiflerde her ortağın sermayesi ne olursa olsun yalnızca bir oy hakkı vardır. Ticaret şirketi, ancak verimli (en çok kar getirmesi beklenen) alanlara ve konulara yönelir. Kooperatif ise kar beklensin veya beklenilmesin, hangi hizmet ortaklar için gerekli ise onu gerçekleştirmeye çalışır. Bununla birlikte kooperatifte karlılık unsuru da tamamen bir tarafa bırakmaksızın modern işletmecilik prensiplerini uygulamak ve piyasadaki rekabetçi ortamın gereklerini yapmak zorundadır.

Dernekler ile kooperatiflerin farkları nelerdir

Dernekler sosyal bir amaca uygun olarak kurulurlar. Kooperatiflerde ise sosyal amaç olmasına rağmen ekonomik amaç daha fazla ağırlık kazanmaktadır. Kooperatifi meydana getiren kişiler, belirli bir sermaye payı yüklenirler ve bu payları kooperatife öderler. Bu nedenle kooperatif bir ortaklık, onu kuranlarla sonra katılanlar da birer ortaktırlar. Derneğin ise herhangi bir sermayesi yoktur. Derneği meydana getirenler ancak küçük bir aidat verirler. Dernek amacını bu aidatlardan çok yardımlardan ve hizmet karşılığında elde ettiği paralarla gerçekleştirir. Derneğin mensuplarına ***"ortak"*** değil, ***"üye"*** adı verilir.

Muhtaç kimselere yardım etmek üzere kurulan derneklerin mensupları, kendilerine değil başkalarına yardımı öngörürler. Oysaki kooperatifler, ortaklaşa ekonomik (kısmen de sosyal) ihtiyaçları gidermek için bizzat aynı ihtiyacı duyanlar tarafından kurulur. Dernekle kooperatifin en önemli farklarından birisi de kooperatiflerin üretimi, tüketimi gerçekleştirmeye yönelik olması, bir ekonomik

varlık ve girişim olarak bir işletmeye sahip olmasıdır.

Kooperatifin amaçları hemen her kooperatif türüne (tüketim, üretim, konut, tarımsal) farklılık gösterirse de temelde amaç ortakların dayanışma suretiyle ekonomik çıkarlarının korunması olarak özetlenebilir. Tüketim kooperatifi, ortakların tüketim mallarına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması amacını hedeflerken, konut kooperatifi ise konuta yönelik ihtiyaçların giderilmesi konusuna çalışmalar yapacaktır.

Çalışma hayatımızda, tüketim kooperatifi ile ekonoma ve kantin terimlerinin birbiri ile karıştırıldığını az önce belirtmiştik. Buraya kadar kooperatifler ile dernek ve vakıfların farklarını izah etmeye çalıştık. Şimdi de ekonoma ve kantin deyimlerini açıklayalım.

Ülkemizde 1950 yılından itibaren hızlanmaya başlayan sanayileşme hamlesi içinde kent merkezlerinden uzakta kurulan fabrikalarda ve işyerlerinde işçilerin günlük bazı basit ihtiyaçlarının temini için işverenler tarafından kantin, ekonoma gi-

bi bazı kuruluşlar oluşturulmaya başlanmıştır. 1475 sayılı İş Kanununun çıkarıldığı 1971 yılına dek bu tür kantin ve ekonomaların tamamen işverenlerin denetiminde yürütülmesi, sendikaların kooperatifçilik konusuna daha sıcak bakmalarını sağlamıştır. 1.9.1971 tarihinde yürürlüğe giren İş Kanununun 22.maddesi şehir ve kasabalardan uzak işyerlerinde Bölge Çalışma Müdürünün tetkiki neticesinde kantin açılabileceğini hükme bağlamıştır. Bu kantinlerde işçilere veya bunların ailelerine yiyecek, içecek, giyecek, yakacak gibi gerekli maddelerin satışının yapılabileceği ifade edilmektedir.

Çalışma hayatında kantin ve tüketim kooperatiflerinin sık sık karıştırılmasının bir diğer nedeni ise her ikisinin de birbirine çok benzeyen işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak en belirgin farklılıkları kantinin işverenler tarafından, tüketim kooperatifinin ise ona maddi olarak destek veren ortaklar tarafından kurulmasıdır. Bu ortaklar işçiler, memurlar, öğretmenler, mahalle sakinleri de olabilir.

Kooperatifçilik İlkeleri :

Yukarıda da kısaca ifade edildiği üzere 1844 yılında kurulan Rochdale Tüketim Kooperatifi'nin başlangıçta koyduğu ilkeler bugünde bazı ufak eklemelerle tüm dünyada genel kabul gören kooperatifçilik ilkeleri olarak kabul edilmektedir. Bu ilkelere bugün bile Rochdale ilkeleri adı verilmektedir. Kooperatif ilkelerinin neler olduğu, ilk defa bilimsel olarak ancak 1937 yılında saptanmıştır. Kısa adı ICA olan Uluslararası Kooperatifler Birliği kooperatif ilkelerini saptamak amacıyla 1930'dan 1937'ye kadar süren bir anket çalışması yapmıştır. Bu alınan sonuçlara göre Uluslararası Kooperatif Birliği kooperatif ilkelerini Mutlak İlkeler ve İkinci Derecedeki İlkeler olarak şu şekilde saptamıştır.

Mutlak İlkeler:

1) **Serbest Giriş Çıkış (açık kapı)**

2) **Demokratik Yönetim**

3) **İşletme fazlalarının oranlı olarak dağıtılması, (Risturn)**

4) Sermayeye sınırlı faiz verilmesi.

İkinci Derecedeki İlkeler:

5) Siyasal ve dinsel tarafsızlık,

6) Peşin satış

7) Kooperatif eğitiminin geliştirilmesi

Bu yedi kooperatif ilkesi, 1966 yılında toplanan ICA Genel Kurulunda kooperatifçiliğin günün değişen şartlarına uygun hale getirilmesi için bazı değişikliklere uğratılmıştır. Bu sonuç bize kooperatifçilik ilkelerinin de değişmez kurallar olmadığını, birlikte iş yapma duygusunun günün ekonomik koşullarına göre yeniden tanzim edebileceği anlamını hatırlatması açısından ilginçtir. Bu ilkelerden peşin satış ilkesi kooperatif ilkeleri arasından çıkartılarak, kooperatiflerinde ortakları ile kredili işlem yapmasını kolaylaştırmıştır. Siyasi ve dini tarafsızlık ilkesi de ayrı bir ilke olmaktan çıkartılmış ve kooperatifçiliğin birinci ilkesi olan serbest giriş ilkesinin içine yerleştirilmiştir. 1966 yılında Viyana toplanan ICA Genel Kurulunda kabul edilen ve

tüm dünyada halen uygulanan altı kooperatif ilkesi şunlardır.

1) **Serbest Giriş İlkesi:** Kooperatife giriş gönüllü ve kooperatifin hizmetlerinden yararlanabilecek ve kooperatif ortaklığının sorumluluğunu kabul eden herkese serbesttir. Kooperatife giriş doğal olmayan nedenlerle sınırlandırılamaz; girişte sosyal siyasal, ırksal yahut dinsel bir ayırım yapılamaz. Serbest giriş ilkesi, her isteyenin kooperatife girebileceğini ifade eder. Kooperatiften çıkış da kuruluşta anasözleşme ile getirilen geçici sınırlama ayrı tutulmak şartıyla serbesttir. Kooperatifçiliğe aykırı davrananların da üyelikten çıkartılması da serbest giriş ve çıkış ilkesini zedelemez. Kooperatifçilik ilkelerine aykırı hareket ederek kooperatifi zarara sokmuş yada yüz kızartıcı suç işlemiş olanların üyelikten çıkarılması serbest giriş çıkış ilkesine aykırı değildir.

2) **Demokratik Yönetim İlkesi:** Uygulama ve mevzuatta bir ortağa bir oy kuralıyla ifade

edilmektedir. Ne kadar ortaklık payı bulunursa bulunsun, her ortağın kooperatif genel kurulunda yalnızca bir oy hakkı vardır. Bu ilke kooperatiflerde sermayenin değil insan unsurunun ön planda tutulduğunu gösterir.

3) **Sermayeye Sınırlı Faiz Verilmesi İlkesi:** Bu ilke kooperatife yatırılan sermayeye mutlaka sınırlı bir faiz verilmesini değil, şayet faiz veriliyorsa bu faiz oranlarının sınırlı olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu ilke ile kooperatifler sermaye şirketlerinden ayrılmaktadırlar. Kooperatifte eğer sermayeye hiçbir faiz verilmiyorsa, bu ilke ihlal edilmiş sayılmamaktadır. Sermayeye faiz ilkesi ülkemizde % 7 olarak kabul edilmektedir.

Sermayeye sınırlı faiz verilmesi ilkesi de günümüzde çeşitli tartışmalara neden olmaktadır. Kısa adı ICA olan Uluslararası Kooperatif Birliği bünyesinde oluşturulan Kooperatifçilik Temel Değerler Birimi, bu ilkenin tekrar günümüz şartlarına uygun hale getiril-

mesi için çalışmalar yapıldığını belirtmiştir. Bu ilkenin kooperatiflerde sermaye arttırımı ile ilgili projelerde engelleyici bir karakter taşıdığı belirtilmiştir. Ancak bugün için bu konuda alınmış bir karar olmayıp olay henüz görüşmeler safhasındadır.

4) **Risturn Verilmesi İlkesi:** Gelir-Gider fazlasını ortaklara alışverişleriyle yada kooperatifle gördükleri işlem oranında verilmesi Rochdale öncülerinin uyguladıkları ilkelerden birisiydi. Kooperatif tarafından sağlanan işletme fazlalarının yahut tasarrufların ortaklara ait olması ve bunun ortaklara sermayelerine göre değil kooperatifle yapmış oldukları alışveriş veya gördükleri hizmete göre ve bir ortağın diğerleri üzerinden bir kazanç elde etmesini önleyecek bir biçimde dağıtılmasını ifade etmektedir. Risturn adı verilen bu uygulama kooperatif kuruluşlara özgü bir dağıtım şeklidir. Geri ödemenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için alışveriş miktarlarının olduğu gibi yazılması gerekmektedir. Bu amaçla, örneğin, tüketim

kooperatiflerinde alışların tutarını deftere yazmak yada, alışlar karşılığında pul vermek gibi uygulamalar görülmektedir. Risturnun kar olarak kabul edilemeyeceği açıktır. Bu yüzden vergi yasalarımızda yalnızca üyeleri ile işlem yapan kooperatiflerde doğan gelir artığını kurumlar vergisinden bağışık, risturnu ise gelir vergisinin dışında tutmuştur. Yalnızca üyeleri ile alış veriş yapan bir kooperatifte anamal sahipliği ile müşterilik aynı kişide kooperatif ortağında birleştiği göz önünde bulundurulduğunda bir insanın kendi sırtından kar elde etmesi imkansızdır. Bu yüzden risturnu kar olarak kabul edip vergilendirmeye tabi tutan görüşlerin kooperatifçilikle bağdaştığı söylenemez.

5) **Kooperatif Eğitiminin Geliştirilmesi İlkesi:** Bu ilke genel olarak geniş anlamıyla kabul edilmekte ve kooperatif ortaklarına, yöneticilerine, memurlarına ve bütün halka kooperatif ilke ve yöntemlerinin demokratik ve ekonomik yönleri ile öğretilmesini ifade etmektedir. Kooperatif eğitiminin geliştirilmesi

amacıyla kooperatiflerin bütçelerinden ödenek ayrılması kooperatif sözleşmelerinde, çoğu ülkede yasalarla öngörülmüştür.

6) **Kooperatiflerle İşbirliği İlkesi:** Bu ilke ortaklarına veya topluma daha fazla hizmet edebilmek için her kooperatifin bütün olanakları ile bölgesel, ulusal ve uluslar arası düzeyde diğer kooperatiflerle aktif bir biçimde işbirliğinde bulunmasını ifade etmektedir. Bunun için kooperatifler birlikler ve merkez birlikleri oluşturmak suretiyle bölgesel ve ulusal düzeyde işbirliğinde bulunmaktadırlar. Hatta bu işbirliği ulusal düzeyde de kalmamalı, uluslararası düzeyde de kooperatifler birbirleriyle işbirliğinde bulunmalıdır. Uluslararası Kooperatifler Birliği bu uluslararası işbirliğine güzel bir örnektir. Kooperatifler ancak bu muhtelif kademeli işbirliği sayesinde ulusal düzeyde büyük aracı, tefeci, sanayici ve holdinglerle yarış edebilir ve ekonomik, teknik ve eğitsel amaçlarına erişebilirler. Aksi halde kooperatiflerin fertlere ve topluma yararı çok sınırlı kalır.

Sendikacılık ve Kooperatifçilik Hareketinin Benzer Yönleri

Sendikacılık ile kooperatifçilik arasında birçok benzer yön bulunmaktadır. Bunlar doğuş nedenleri açısından da benzerlik gösterirler. Kooperatifçilik, sendikalizm ile aynı devirde ve aynı insan sefaletinden, aynı tazyikten ve aynı espri ile, aynı sosyal çevre içinde doğmuştur. Sendikacılık ve kooperatifçilik hareketleri 18. yüzyıl sonlarında başlayan sanayi devriminin yarattığı kötü yaşama koşullarını kısmen de olsa ortadan kaldırabilmek için ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik hareketlerdir. Bu nedenle kooperatiflerin sosyalizme yada komünizme özgü işletmeler olduğu inancı aslında o dönemde uygulanan politik ekonominin koşullarının taşıdığı önemin algılanmamış olduğunun bir kanıtıdır. Farklı politik ekonomik altında kooperatiflerde farklılık gösterdiğinden politik ekonominin koşullarının öneminin çok iyi algılanması gerekmektedir.

Sanayi Devrimi denilen olay üretimde buhar makinelerinin kullanılmaya başlandığı dolayısıyla

atölyelere dayanan eski emek yoğun üretim tekniğinin bırakıldığı ve fabrika üretimine geçildiği bir dönemdir. Emek yoğun işlem yapan atölyelerin kapanması nedeniyle işten çıkarmalar yoğunlaşarak bir işsizler ordusu meydana gelmişti. Bu durum fabrikalarda çalışacak işçilerin işverenler tarafından ücretlerinin düşürülmesine ve çalışma saatlerinin uzatılmasına kadar varan bir takım haksızlıkların yapılmasına neden olmuştu. Yeni pazar bulunması için işverenler arasında başlayan rekabette başarılı olabilmek için maliyette düşüşü gerçekleştirmek gerekiyordu. Dönemin şartları içinde en kolay maliyeti düşürme yolu olarak çalışma saatlerinin uzatılması tercih edilmişti. Gittikçe yaşam şartları ağırlaşan işçiler, ancak birleşerek ve teşkilatlanarak mücadele ettikleri takdirde haklarına kavuşabileceklerini anladılar.

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı kitle partilerinin siyasal alanda rekabet etmeye başladığı ve sosyalist partilerin geliştiği bir dönem olarak görülür. İşçilerin siyasal örgütlenmesine yönelik faaliyetler sonucunda iki temel görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi, işçilerin egemenliğini öngö-

ren ve bunun ihtilalle gerçekleşebileceğini savunan düşüncelerdir. İkinci görüş ise işçilerin de örgütlenerek siyasal süreci kendi lehlerine etkilemek üzere siyasal yarışmaya katılabileceklerini öngören düşünceler olarak ele alınabilir.

Bu düşüncelerin yaşama geçirilmesi aşamasında, işçilerin bir siyasal güç olarak örgütlenmesinin savunuculuğunu yapan ve bu hareketin itici gücünü oluşturan aydınlar, işçilerin sendikalar çevresinde örgütlenmesine çaba gösteriyorlardı.

Sendikalaşma çabalarını gerek işverenler gerek hükümetler hoş karşılamamışlar, böyle bir gelişmeyi engellemek için yoğun çaba harcamışlar, ve bu alanda zor kullanmaktan da kaçınmamışlardır. Sendikaların gelişmesi, işçi işveren ilişkilerinde önemli bir yere sahip olmaları mücadelesi 19. yüzyılın sonunda sendikaların yerleşiklik kazanmaya başlaması ile sonuçlanmıştır.

Yine işçiler tarafından kendi kendine yardım amacıyla kurulan kooperatif teşebbüslerin ortaya çıkışında da benzerlik mevcuttur. Bu yeni teşebbüsün işçiler tarafından kurulması bir rastlantı değil, Sanayi Devriminin kaçınılmaz bir sonucudur.

ren ve bunun ihtilalle gerçekleşebileceğini savunan düşüncelerdir. İkinci görüş ise işçilerin de örgütlenerek siyasal süreci kendi lehlerine etkilemek üzere siyasal yarışmaya katılabileceklerini öngören düşünceler olarak ele alınabilir.

Bu düşüncelerin yaşama geçirilmesi aşamasında, işçilerin bir siyasal güç olarak örgütlenmesinin savunuculuğunu yapan ve bu hareketin itici gücünü oluşturan aydınlar, işçilerin sendikalar çevresinde örgütlenmesine çaba gösteriyorlardı.

Sendikalaşma çabalarını gerek işverenler gerek hükümetler hoş karşılamamışlar, böyle bir gelişmeyi engellemek için yoğun çaba harcamışlar, ve bu alanda zor kullanmaktan da kaçınmamışlardır. Sendikaların gelişmesi, işçi işveren ilişkilerinde önemli bir yere sahip olmaları mücadelesi 19. yüzyılın sonunda sendikaların yerleşiklik kazanmaya başlaması ile sonuçlanmıştır.

Yine işçiler tarafından kendi kendine yardım amacıyla kurulan kooperatif teşebbüslerin ortaya çıkışında da benzerlik mevcuttur. Bu yeni teşebbüsün işçiler tarafından kurulması bir rastlantı değil, Sanayi Devriminin kaçınılmaz bir sonucudur.

Kooperatiflerin ortaya çıkışından önce, özellikle İngiltere'de Robert Owen tarafından geliştirilen Yeni Ahenk (New Harmony) adlı sistem dahilinde kurulan Tüketim Mağazaları "Exchange Bazaar" yada "Labour Exchanges" adı verilen mağazalar bir çok kooperatifçi düşünür tarafından tüketim kooperatiflerinin ilk denemeleri olduğu kabul edilmektedir. Ancak Owen tarafından geliştirilen bu sistemde para, karın aleti olduğu için reddedilmekte ve bunun yerine işçilere çalışma saatleri karşılığında verilen iş bonoları konulmaktadır. Bu sistem ise birkaç yıl sonra işçilerin çalışma saatleri karşılığında elde ettikleri ürünleri daha fazla fiyata satmak istemeleri yüzünden çöküntüye uğramıştır.

Tüm bu olumsuz koşullara rağmen sendikacılık gibi 18.yüzyıl İngiltere'sinde Sanayi Devriminin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan kooperatif hareket, önceleri tüketim kooperatifçiliği türünde, daha sonra küçük çiftçi ve esnaf örgütleri şeklinde dünyaya yayılmıştır.

Amaçlar açısından benzerlikler

Sendikalar ile kooperatifler arasında temel amaçlar açısından da benzerlikler bulunmaktadır. Sendikal hareket işçinin sosyal ve ekonomik haklarını savunurken, kooperatif hareket, işçi, küçük üretici, ve dar gelirli kimselerin ekonomik hakkını savunma yolunda faaliyet göstermektedir.

Sendikacılıkta ana amaç toplumsal ve ekonomik yönden zayıf olan işçi kitlesinin güçlü sermaye karşısında ezilmesinin önlenmesidir. Kooperatifçilikte ise, işçilerle birlikte diğer halk kitlelerinin. birleşerek elde ettikleri güçle, çeşitli ihtiyaçları daha kolay gidermeleri amacı vardır. Kooperatifçilik hareketinde esas olan ortaklara kar sağlamak değil, olanakları sınırlı kitlelerin ihtiyaçlarını birlikten doğan güçle gidermeye çalışmaktır. Hem sendikacılıkta, hem kooperatifçilikte üyelerin tek başlarına yapamayacakları veya birlikte yapmaları halinde daha iyi neticeler alabilecekleri işler için gönüllü olarak güçlerini bir araya getirmeleri temel hususdur. Üyeler amaçlarına ulaşabilmek için kendi kendine yardım ve dayanışma esaslarından yararlanırlar.

Nitekim ilk kooperatif olarak kabul edilen Rochdale Tüketim Kooperatiflerinin 28 dokuma işçisi tarafından kurulması da bu amaçlar arasındaki benzerliği de açıkça ortaya koymaktadır.

Her iki kuruluşta da sosyal ve ekonomik amaçlar kuruluşların en önemli iki özelliğini teşkil etmektedir.

Kuruluş Yapıları Açısından Benzerlikler

Sendikaların ve kooperatiflerin kuruluşunda üyelerin gönüllü olarak özel kanunlar altında birleşmeleri esastır. Hiç kimse ne bir sendikaya ne de bir kooperatife üye olmaya zorlanabilir. Her iki kuruluşta da üyeler yöneticilerini demokratik usullerle kendileri seçerler ve yine aynı üyeler seçtikleri yöneticilerin işlerine yine kendileri son verebilirler. Sendika ve kooperatiflerde üye sayısına bağlı olarak maddi ve manevi güç artar.

Sendikalar üye aidatları, kooperatifler de ortaklık payları ile üyeleri tarafından finanse edilirler. Her iki kuruluşunda en yüksek organı genel kuruldur. En az üye sayısı yasa ile belirlenir.

Ulusal ve Uluslararası Dayanışma Açısından Benzerlikler.

Gerek sendikalar gerekse kooperatifler hareketi daha güçlü bir hale getirebilmek için dikey teşkilatlanmaya giderler. Çeşitli işkollarındaki sendikalar birleşerek konfederasyon şeklinde birleşirler. Buna örnek olarak sendikal alanda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Kooperatif Harekette ise ICA Uluslararası Kooperatif Birliği'ni verebiliriz.

Sendikalar üyelerinin menfaatlerinin sadece toplu iş sözleşmelerinden elde edilen haklarla korunamayacağını görmüşlerdir. Sendikalar elde edilen gelir artışlarının üyelerinin hayat seviyesini yükseltebilmesi için değişik çalışma alanları bulmak, sendika hareketini destekleyecek kuruluşlarla işbirliği yapmak zorunda kalmışlardır. Kooperatifçilik, sendikal faaliyetleri destekleyecek, işçilerin ve dar gelirli vatandaşların sosyal ve ekonomik açıdan iyileştirilmesini sağlayacak en tutarlı, en faydalı araçlardan birisidir. Sendikalar öncelikle birim kooperatiflerin kurulmasını, bu kooperatifle-

rin bölgesel ve ulusal seviyede teşkilatlanmasını sağlayacak etkin faaliyetlerde bulunmalıdırlar Teşkilatlanmasını tamamlamış güçlü bir kooperatifçilik hareketi sendika hareketine de güç kazandırabilecektir.

Sendika-Kooperatif İşbirliğinin Önemi

Sendikalar ve kooperatifler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve birlikte hareketin önemi gün geçtikçe daha fazla farkedilmektedir. Sendikalar tarafından pazarlık gücü ile kazanılan maddi çıkarlar işçinin gerek alım gücü artmadıkça ve işçiye kazancının akıllıca kullanımı öğretilmedikçe, sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal durumlarında bir gelişme beklenemez. İki hareketin birbiriyle yakın ilişkiye girmesi sonucu her ikisinin de eksikliklerine çözüm getirilebilir.

Gelişmiş ülkelerde sendika-kooperatif işbirliği daha çok tüketim kooperatifleri ve konut kooperatifleri ile sınırlı kalırken, gelişen ülkelerde bu işbirliği tarımsal kooperatifleri de kapsamaktadır.

Bu işbirliğinin geliştirilmesi konusunda her iki

kuruluşun uluslararası üst kuruluşları tarafından alınmış bir çok karar vardır. Bu kararlara örnek olarak ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) 1966 yılında alınan 127 sayılı karar ile ICA'nın (Uluslararası Kooperatif Birliği) 1972 yılında aldığı işbirliği kararlarını belirtebiliriz.

Sendikal harekette yalnızca üyelerin hak ve çıkarlarının korunmasına yönelik çalışmalar yeterli görülmemektedir. Sendikaların ekonomik açıdan da işçilere katkıda bulunmaları gerekmektedir ki kooperatiflerin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü kooperatifçilik ekonomik yönden güçsüz olanların durumlarını iyileştirmeye yönelik bir harekettir. Küçük sermayelerin ve emeğin birleştirilerek üyelerin refaha kavuşturulması kooperatiflerde temel amaç olmuştur. Sendikaların kooperatifçiliğe önem vermeleri, kendi üyeleri için olduğu kadar ülke ekonomisi içinde yararlı olacaktır.

Sendikalar Açısından İşbirliğinin Önemi

Kooperatiflerin amacı, dar ve sabit gelirli ortaklarına gerekli olan malları maliyetine karşılayarak, bir taraftan fiyat farkını ortağın cebinde bırakmak,

diğer taraftan elde ettiği karı risturn şeklinde ortaklarına aktararak onların gelirlerini yükseltmektir. Bu noktada sendikalar ile kooperatifler temel amaçlar etrafında birleşmektedirler.

Bu işbirliği sendikalar açısından aşağıda belirtilen konular nedeniyle önemlidir.

a) Kooperatif hareket sendikalara yeni üye kazandırmak konusunda yardımcı olmaktadır. Özellikle az gelişmiş bölgelerde kooperatifler ortaklarına (bu işçiler de olabilir) çeşitli ekonomik menfaatler sağlar ve bu onları sendikaya da üye olmaya teşvik eder. Bazı tüketim kooperatiflerinin ana sözleşmelerinde ortaklık şartı olarak bir sendikanın üyesi olmak koşulu aranabilmektedir. Bu sendikal üyeliği arttırıcı bir unsur olarak kabul edilebilir.

b) Kooperatifçilik sayesinde sendikalar üyelerinin devamlılığı açısından düzenlilik sağlar ve üyelerin sendikalar ile bağlılıkları daha da güçlenir. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda sendika üyeleri sendikayı çoğu kez

hemen elde edilmesi gerekli bazı olanakları elde etmek için bir araç olarak görmektedirler. Ancak söz konusu olanaklar (ücret artışı, daha iyi çalışma koşulları vb.) elde edilince, yeni gelişmeler oluncaya kadar üyelerin sendikaya olan ilgileri azalabilir. Kooperatifçilik hareketi (tüketim kooperatifleri gibi) sürekli yarar sağladığı için bu ilgisizliği önler.

c) Üretim, küçük sanatlar, konut, tüketim kooperatifleri gibi faaliyetler yeni iş imkanları yaratır. Böylece sendikalar açısından çok önemli olan istihdam sorununun çözümünde sendikalara kolaylık sağlanmış olunur.

d) Bir kooperatif hareketi yürüten sendikalar, diğer kooperatiflerle işbirliğine giderek yapacakları üretim neticesinde aktif bir kimlik kazanabilirler. Üretime katılmakla sendikalar, üretilen malın nasıl ve kaça üretildiğini öğrenebilirler. Bu da onların işverenler karşısındaki pazarlık güçlerini arttırabilir.

e) Kooperatif faaliyeti yürüten sendikalar piyasadaki çeşitli mallar ve fiyatları konusunda

bilgi sahibi olurlar, bu ise onların pazarlık gücünü arttırır.

f) Kooperatif hareket, sendika üyeleri arasında gönüllü tutum ve tasarrufu özendirir, üyelerin ücretlerini en iyi şekilde değerlendirmelerine yardımcı olur. Özellikle bu alanda tüketim kooperatifleri sendika üyelerinin alım gücünün korunmasında yardımcı olurlar. Çünkü toplu sözleşmelerle sağlanan ücret artışları, enflasyon oranının ve dolayısıyla tüketim mallarının fiyatlarının arttığı dönemlerde kısa sürede etkisiz kalmaktadır.

g) Kooperatif hareket sendikal hareketin uyguladığı grevlerin başarıya ulaşmasında en büyük etkenlerden birisidir. Tüketim kooperatifleri işçilere grev sırasında bedeli daha sonradan tahsil edilmek üzere temel gıda maddeleri yardımında bulunarak, işçinin ve ailesinin beslenme ihtiyacını karşılayarak grevde ekonomik ve psikolojik olarak destek sağlarlar.

Kooperatifler Açısından İşbirliğinin Önemi

Sendika kooperatif işbirliğinin sendikalara olduğu kadar kooperatiflere de büyük yararları vardır. Bu yararları şöyle sıralayabiliriz.

a) Kooperatiflerin en çok güçlük çektikleri konulardan birisi de finansman sorunudur. Sendikalar, kooperatiflere oranla belirli ve düzenli gelirleri olan örgütlerdir. Sendikalar bu gelirlerini genellikle bankalara yatırırlar. Sendika, kooperatif işbirliği sağlandığı takdirde biriken bu gelirler (fonlar) kooperatifçilik gibi yararlı alanlara kaydırılarak üyeler/ortaklar için faydalı bir şekilde kullanılır.

b) Sendikalar toplu sözleşme görüşmeleri sırasında pazarlık güçlerini kullanarak, kooperatifçiliğin yaygınlaşmasına ve gelişmesine yardımcı olabilecek, yer, kredi, personel ve bazı büro malzemelerinin temini vb. gibi konularda maddeler koydurarak işverenlerin de kooperatife katkılarını sağlayabilirler.

c) Sendikalar birer baskı grubu olarak, koope-

ratifleri ilgilendiren kanuni düzenlemelerin yapılmasında yardımcı olabilirler.

d) Kooperatifler, sendikaların düzenledikleri eğitim programlarının birer parçası haline gelerek, gerek kooperatifçiliği gerekse sendika kooperatif işbirliğini işleyen ortak eğitim programlarından faydalanabilirler.

Her İki Kuruluşa Üye-Ortak Olan Kişiler Açısından İşbirliğinin Önemi

Sendika kooperatif işbirliğinin nihai amacı her iki kuruluşa da aynı şekilde üye olan kişilerin refah düzeylerinin dayanışma suretiyle arttırılmasıdır. Sendika kooperatif işbirliği her iki kuruluşa da üye olan kişiler açısından şu önemli yararları sağlar.

a) Üyenin-ortağın tüketim malları, tüketim kooperatifleri kanalı ile ucuza temin edilir. Alınan bu mallar tüketim kooperatifi tarafından işçiye bedeli genellikle ay sonunda ücretinden kesilmek üzere satılır. Böylece işçi faizsiz kredili olarak tüketim malı temin eder.

b) Sendikal fonlarla desteklenen tüketim kooperatifleri ellerindeki nakit para ile tüketim mallarını daha ucuza alabilme imkanına kavuşurlar. Yine sendikal imkanlarla desteklenen, (kooperatif mağazası, personel, genel giderler vb.) kooperatifler gider kalemlerinde tasarrufa yönelirler. Bu ise ortak yararına bir ucuzluğu getirir.

c) Sendikalar tarafından kredi ile desteklenen konut kooperatiflerinin ortakları konut giderlerinin ödemeleri konusunda bir ölçüde de olsa rahatlayabilirler. Bir çok sendika üyeleri için kooperatif kurarken, arsa bedelini peşin ödeyerek ortaklar için bir ucuzluk yaratmakta ve bu bedeli daha sonra ortaklardan tahsil etmektedir. (Ancak giderek artan konut maliyetleri yüzünden bu şekilde yardım alan konut kooperatiflerinin sayısı çok azdır. Bir konut kooperatifine açılacak 30-40 milyon TL'lik bir yardım ile çok az bir iş görülebilirken, aynı miktarda kredi ile bir tüketim kooperatifinin verimliliği önemli ölçüde arttırılabilir)

Sendika ve kooperatif işbirliği gerek her iki kuruluşa gerekse bu iki kuruluşa da üye-ortak olan kişiler açısından oldukça mühim sayılabilecek imkanları beraberinde getirmektedir. Ancak bu imkanların elde edilebilmesi için her iki kuruluşun da birbirlerini etkilemeye çalışmadan birbirlerinin eksikliklerini tamamlama yoluna gitmeleri gerekmektedir.

KOOPERATİFLERİN KURULUŞU SIRASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR:

1- Kuruluş için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüklerine bir dilekçe ekinde tevdi edilecek olan noter tasdikli on adet tüketim veya konut yapı kooperatifi örnek anasözleşmesinin,

a) Her sahifesinin kurucular (en az yedi kişi) tarafından imzalanmış olması,

b) Unvan, merkez, süre ve ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapacak yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile ilgili bölümlerin doldurulmuş olması,

c) Sermaye ve paylarla ilgili 7 ve 8 inci maddelerindeki boş kısımların kurucu ortak sayısına bağlı olarak doldurulmuş olması,

ÖRNEK: Kuruluşuna yedi kurucu ile teşebbüs edilen ve ortak başına 100.000.-TL. taahhüt edilen bir kooperatif ana sözleşmesinde "Sermaye" bölümüne (Örnek Anasözleşme Madde 7) 700.000.TL yazılması, "Paylar" bölümünün ise, (Örnek Anasözleşme Madde 8) her ortağın en az bir pay taahhüt etmesi gerektiği, şeklinde doldurulması gerekmektedir.

d) Ana sözleşmelerin 33 ncü sahifesinde yer alan ve kurucuların ad, soyad ve ikametgah adreslerinin yer aldığı bölümün, her ortağın taahhüt etmeye zorunlu olduğu miktarda (Örnek Anasözleşme Madde 8) uygun olarak doldurulmuş olması,

e) Kooperatife verilecek unvanın, gerek zaman kaybı gerekse yeni bir mali külfete yol açılmaması ve ünvanlarda mükerrerliğin önlenmesi bakımından, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüklerinden sorulması,

Hususlarına dikkat edilmesi,

2) Kooperatifin kuruluş sermayesinin (en az 700.000.-TL.) 1/4'ünün 175.000.-TL Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü) adına bloke edildiğine dair banka makbuzunun tevdi edilmesi, (Bakanlıkça kuruluş izni konusunda yetki verilen illerde Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü adına bloke edilecek)

3) 1163 Sayılı Kanunun 98 nci maddesinin atfı ve T.Ticaret Kanununun 349.maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin usul ve füruundan biriyle, eşi ve üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımlarının denetçiliğe seçilmeleri mümkün bulunmadığından ana sözleşmelerin arkasında yer alan ve ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere kurucular arasından seçilmeleri gereken yönetim ve denetim kurullarının teşkilinde soyadı benzerlikleri bulunan yönetim ve denetim kurulu üyelerinin akraba olup olmadıklarının araştırılması,

4) Kooperatif unvanlarında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerinin kullanılmamasına ve

Türk Ticaret Kanununun 48.maddesinde belirtilen hususlara dikkat edilmesi ve bu konuyla ilgili 3.2.1989 tarih ve 3124 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı talimatı ile 16.2.1989 tarihli, 20082 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1989/1 sayılı Sanayi ve ticaret Bakanlığı tebliğinin devamlı göz nünde bulundurulması,

5) Ayrıca, kurucu ortakların tamamının ikametgah belgeleri (Muhtardan) ile nüfus kayıt örneklerinin (Nüfus idaresinden, muhtarlıktan, noterlikten, çalışılan kurumdan sağlanması, yine anılan mercilerce veya Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanmış nüfuz cüzdanı fotokopisinin kullanılması) kuruluş belgeleri yanında yer alması gerekmektedir.

DİĞER KURULUŞ İŞLEMLERİ

Kurucularca imzalanmış ve notere imzaları onaylattırılmış 10 adet anasözleşme (10 adet anasözleşmenin 1 adedi Bakanlık dosyasında kalmakta 1 adedi Bakanlık İl müdürlüğüne gönderilmekte, 8 adedi onaylanıp kuruculara bir yazı

ekinde iade edilmektedir.) ile sermayenin 1/4'ünün bloke edildiğine dair banka mektubu ve dekontu aşağıda örneği gösterilen bir yazı ekinde Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğüne verilir. Bakanlığı'na gönderilir.

SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI İL SANAYİ VE TİCARET MÜDÜRLÜĞÜNE

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre kurulmasına teşebbüs ettiğimiz S.S.....Kooperatifinin kurucularca imzalanmış noterden onaylı 10 adet anasözleşme ile kurucularca taahhüt edilen sermayenin 1/4'ünün yatırıldığına dair banka makbuzu ve mektubu ilişiktedir.

Tetkiki ile kooperatifimizin kuruluşuna izin verilmesini arz ederiz..../..../20

Kurucular adına
(İsim, İmza)

Adres:.....(Kuruluş aşamasında bakanlığın haberleşme yapabileceği adres olmalıdır. Kooperatif için kiralanmış bir büro olabileceği gibi kuruculardan birinin adresi de olabilir.

Bakanlık izninden sonra yapılacak işler

Kooperatifin kuruluşuna bakanlıkça izin verilmesinden sonra , bakanlığın bir yazı ile de kurucular bildireceği üzere, kooperatifin kurulduğu yer Ticaret Siciline tescilli ve Türkiye Ticaret Sicili gazetesinde ilanı gerekmektedir. Bunun için aşağıda örneği verilen bir yazı ile Ticaret Sicili Memurluğuna müracaat edilmesi gerekmektedir.

Ticaret Sicili Memurluğuna

.....

S.S.....Kooperatifinin kuruluşuna Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın.....tarih ve ..... sayılı onayı ile izin verilmiş olup 8 adet anasözleşme ile sermayenin 1/4'ünün bloke edildiğine dair banka makbuzu örneği ilişiktedir.

Gerekli tescil ve ilan işleminin yapılması arz olunur.

Kurucular adına
(isim, imza)

Bu yazıya 1163 sayılı kanunun 3. maddesinde yer alan tescil ve ilana tabi hususları anasözleşme hükümlerine göre gösteren bir listenin de eklenmesi, Sicil memurluğundaki işlemlerin bir an önce bitirilmesi açısından faydalı olmaktadır.

Sicil Memurluğu gerekli incelemeyi yaparak kooperatifi tescil edecek ve ilan edilecek hususları ilan edilmek üzere Ankara'da Odalar Birliği altında faaliyet gösteren Türkiye Ticaret Sicili Gazetesine gönderecektir.

Ticaret Sicili gazetesinde yayınlanan ilan ile kuruluş işlemleri tamamlanacak böylelikle kooperatif tüzel kişilik kazanmış olacaktır.

İlk Yönetim Kurulunca yapılacak işlemler:

– Bakanlığa tescili bildirme

Tescil ve ilan ile tüzel kişilik kazanan kooperatif artık amacı doğrultusunda faaliyetlerine başlayabilecektir.

Kuruluş sırasında anasözleşme ile tesbit edilmiş bulunan ilk yönetim kurulu üyelerinin de, top-

lanacak ilk genel kurula kadar yapacakları bir takım işlemler bulunmaktadır. Bunlardan ilki kooperatifin tescil ve ilan edildiğini bakanlığa bildirmektir. Böylelikle hem bakanlıkça istenen Ticaret Sicili Gazetesi bakanlığa verilecek, hem de kuruluşta bakanlık adına bloke edilmiş 1/4 sermayenin çözdürülmesi sağlanacaktır. Bu amaçla yazılabilecek bir yazı örneği aşağıya çıkarılmıştır:

SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
(Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü)

İlgi:.....tarih ve .....sayılı yazıları (İlgi yazı, kooperatifin kuruluşuna izin verildiğini bildirir bakanlık yazısıdır)

İlgide kayıtlı yazıları uyarınca; .....Ticaret Sicil Memurluğunca.....sicil no ile kooperatifimizin tescili yapılmış ve kuruluşa ilişkin ilan ekli.....tarih ve .....sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanmış bulunmaktadır.

Buna göre, kooperatifimizin kuruluşu arasında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı adına.....Bankası.....şubesinde bloke edilmiş bulunan 1/4 ser-

mayenin kooperatifimize iadesi hususunda ilgili banka şubesine talimat verilmesi için

Bilgi ve gereğini arz ederiz.

Ek:1 ad. Ticaret Sicil Gazetesi

S.S.....Kooperatifi
Yönetim Kurulu
(Yetkili İki İmza)

– Diğer Resmi İşlemler

Yukarıda izah edilen kuruluş işlemlerinin tamamlanması ve kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra yapılması gerekli, diğer bir kısım kanunlardan gelen zorunluluklar bulunmaktadır.

Bu işlemler tüzel kişiliğin kazanılmasından sonra yapılması gereken süreli işlemler olup, bir kısmının yerine getirilmemesi cezai sorumluluk dahi gerektirmektedir.

İlk yönetim kurulu üyelerince yürütülmesi gereken bu işlemler aşağıda sıralanmıştır:

1) Kooperatifin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret odasına veya bağımsız ticaret odası

yok ise ticaret ve sanayi odasına kayıt zorunluluğu vardır. (Bkz.5590 S.Kanunun 2567 s.kanunla değişik md.9)

Ticaret odalarınca, yürütülen uygulamaya göre her tüzel kişi tacir, kuruluşundan itibaren 30 gün içerisinde bu kayıt zorunluluğunu yerine getirmelidir.

2- Kooperatifin faaliyet merkezindeki Vergi Dairesi'ne faaliyete başlamadan önce (yani tüzel kişilik kazanılmasından sonra müracaat etmek suretiyle;

- İşe başlama tarihi ile

- İş yeri adresinin

Bildirilmesi gerekli bulunmaktadır. (Bkz. Vergi Usul Kanunu Md. 153,168/1)

3- Kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra, kanunen tutulması zorunlu olan defterlerin en geç 10 gün içerisinde notere onaylattırılmalı ve kullanılmaya başlanılmalıdır. (Bkz. Vergi Usul Kanunu Md.219, 221/3)

Kooperatiflerin tutacakları defterler şunlardır: (Bkz.Vergi Usul Kanunu 172, 182, 183, 184, 185, 220 Md, Ticaret Kanunu Md.66/1, 70, 71, 72, 78, 326/2)

a) Yevmiye defteri

b) Defter-i Kebir

c) Envanter ve Bilanço Defteri

d) Karar defterleri

da) Yönetim kurulu karar defteri

db) Genel kurul karar defteri

e) Kasa defteri

f) Ortaklar defteri

Bu defterlerin tutulma usul ve esasları için Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu hükümleri ile Resmi Gazete'nin 28.11.1973 tarih ve 14726 sayılı nüshasında yayınlanmış bulunan "Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliği"nde yer alan açıklama ve hükümlerin bilinmesinde fayda ve gereklilik bulunmaktadır.

4. Kooperatifi toplanacak ilk genel kurula kadar anasözleşme ile tesbit edilmiş ilk yönetim kurulu üyeleri yürüteceği ve temsil edeceği için, yönetim kurulu üyelerinin ilk toplantıda aralarında görev bölümü yapmaları ve bunu karar defterine işlemeleri gerekmektedir. Ayrıca ilk yönetim kurulu üyeleri temsil yetkisi konusunda karar almalı, kooperatifin hangi sınır ve çerçevede temsil olunacağını belirlemelidir. Bu kararın noterden onaylı örneği Ticaret Sicili Memurluğuna verilmek suretiyle tescil ettirilmeli, Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan ettirildikten sonra ilan gazetesi ile birlikte notere müracaat ederek imza sirküleri çıkartılmalıdır.

Kuruluş-İlk Genel Kurul Arasında Yönetim Kurulu Üyeliğinin Boşalması Halinde Yapılacak İşlem

Kooperatifin kuruluşu sırasında, anasözleşmelerde ilgili yere "ilk genel kurula kadar görev yapmak üzere" kurucularca belirlenen yönetim kurulu

üyeleri yazılmakta ve çoğu zaman ilk yönetim kurulu üye sayısı 3 olarak belirlenmektedir. Denetim Kurulu üyeleri 2 kişi olabilir. Tip anasözleşmenin en arka sayfasında bulunan 7 kişi için ayrıca iki kurucu ortağında adının yazılması ile kuruluşta 7 kişi tamamlanmalıdır.

Kooperatifin gerekli kuruluş formaliteleri tamamlandıktan ve kooperatif tüzel kişilik kazandıktan sonra yönetim kurulu üyeliklerinde istifa, ölüm, toplantılara iştirak etmeme vb. hallerle boşalma olabilir. Yönetim kurulu üye sayısı Kooperatifler Kanunun 55.maddesine göre 3'den az olamıyacağına ve kuruluşta yedek üye de belirlenmediğine göre, böyle durumlarda ne yapılacaktır.

Geride kalan 2 yönetim kurulu üyesi bir araya gelerek, karar defterine yazmak suretiyle;

".....'nın istifası (varsa başka türlü boşalma sebebi de yazılabilir) nedeniyle boşalan yönetim kurulu üyeliğine Türk Ticaret Kanunu'nun 315.maddesi uyarınca ilk genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere, ortaklardan.....'ın çağırılmasına oy birliği ile karar verilmiştir,"

Şeklinde bir karar alacak ve durumu bir yazıyla ortağa bildirerek yönetim kurulu üyeliğine davet edecektir.

Kuruluş sırasında ilk yönetim kurulu üye sayısı 3'den fazla belirlenmiş ise böyle bir işlem yapmaya gerek bulunmamaktadır. Zira kanunun öngördüğü en az üyelik sayısı 3'ün altına düşülmemiş olacaktır.

GENEL KURUL İŞLEMLERİ

Genel Kurul Toplantı Kararının Alınması

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 45.maddesine göre, olağan genel kurul toplantılarının yılda en az bir defa ve yılın ilk altı ayı içerisinde yapılması zorunlu bulunmaktadır. Buna göre yönetim kurulu altı ayı aşmamak kaydıyla genel kurul tarihini serbestçe tayin edebilir. Konu ile ilgili olarak aşağıda bir örneği verildiği şekilde karar alınması uygun bulunmaktadır:

"1)Kooperatifimizin.....genel kurul toplantısının tarihinde saat.....de.....adresinde aşağıdaki gündemi görüşmek üzere yapılmasına,

2) Bu amaçla ortakların.....yoluyla (Ortaklar ne şekilde genel kurula çağırılacaksa, örneğin, taahhütlü mektup, ayrıca gazete ilanı veya elden tebellüğ ettirilmek suretiyle çağrı şekli belirtilecektir.) haberdar edilmesine,

3) İlk toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantının da aynı adres ve saatte.....tarihinde yapılmasına (İki toplantı arasında toplantı günleri hariç en az 7 en çok 30 gün olabilir)

Oybirliği ile (veya oy çokluğu ile) karar verilmiştir.

Bu tür bir karar şüphesiz ki olağanüstü genel kurul toplantıları için de alınabilecektir. Ancak olağanüstü genel kurul toplantıları bir yıl içerisinde istenildiği kadar yapılabileceği gibi olağan genel kurul toplantılarının aksine belirli bir tarihe kadar yapılma mecburiyeti de yoktur.

İster olağan, ister olağanüstü olsun bu kararların altına tesbit edilen gündem yazılmalı ve kararın altı, toplantıya iştirak eden yönetim kurulu üyelerince imzalanmalıdır.

Gündem Hazırlanması

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda, olağan genel kurul toplantılarına ait gündemin neleri içermesi hususunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak kanunda yer alan bir kısım dağınık hükümler genel kurulun kararına bağlı olan hususlar ihtiva etmektedir. Ayrıca kanunun 42.maddesi Genel kurulun devir ve terk edemeyeceği hususları belirlemek suretiyle bu hususların genel kurulun gündemine konulması gerekeceğini vurgulamaktadır.

1163 sayılı Kanunun 98.maddesinin yaptığı gönderme ile Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümleri içinde yer alan 369.maddesine göre kooperatiflerde gündemin en azından ihtiva etmesi gerekli görülen hususların tespiti mümkün bulunmaktadır.

Bakanlıkça yürürlüğe konulmuş örnek anasözleşmelerde gündemde bulunması gerekli hususlar düzenlenmiş olup, 3476 sayılı Kanunla getirilen intibak zorunluluğu nedeniyle kooperatiflerimizin çoğu bu anasözleşmelere intibak etmiş bulunduk-

larından, gündemin belirlenmesi sırasında bu ana sözleşme hükümlerine uyacakları tabiidir.

Ancak örnek olması açısından bir olağan genel kurul gündemi aşağıda gösterilmiştir:

1) *Açılış ve Yoklama*
2) *Başkanlık divanın oluşturulması*
3) *Yönetim kurulu faaliyet raporunun okunması*
4) *Denetim kurulu (yada denetçi) raporunun okunması*
5) *Bilanço, gelir-gider farkı hesaplarının kabulu veya reddi*
6) *Yönetim Kurulu üyelerinin ibrası veya reddi*
7) *Tahmini bütçe ile çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması.*
8) *Yönetim ve denetim kurulu üyelerine verilecek ücret, yolluk ve huzur haklarının belirlenmesi*

9) ***Müsbet gelir gider farkının dağıtılması tekliflerinin görüşülmesi ve karara bağlanması (Tüketim koop.leri ve benzerleri için sözkonusu olmaktadır.)***

10) ***Yönetim ve denetim kurulu asıl ve yedek üyelerinin seçimi (Sadece seçim yapılması öngörülen genel kurullarda gündeme konulur.)***

11) ***Dilek ve temenniler***

12) ***Kapanış.***

Bunlar dışında gerekli görülen hallerde aşağıda gösterilen hususların da gündeme konulması ve genel kurullarda görüşülerek karara bağlanması zorunlu bulunmaktadır.

Anasözleşmenin.....maddesinin/veya maddelerinin değiştirilmesi teklifinin görüşülmesi ve karara bağlanması (Bkz.1163 S.Kanun Md.42/1)

- Alınacak gayrimenkulun alım usulü ile yeri ve azami fiyatının belirlenmesi (Bkz.1163 S.Kanun Md.42/6)

- Satılacak gayrimenkulun satış usulü ile asgari satış fiyatının belirlenmesi (Bkz.1163 S.Kanun Md.42/6).

- Kooperatifçe yaptırılacak konut/işyeri sayısı ile ortak sayısının belirlenmesi (Bkz.1163 S.Kanun Md. 8 ve 42/8)

- Kooperatif inşaatlarının yaptırılma yönteminin belirlenmesi (Bkz.1163 S.Kanun Md.42/7)

- Üst kuruluş temsilcileri ile yedeklerinin seçimi (Eğer kooperatif bir birliğe ortak ise, gündeme bu yoida madde konulur.)

- Ortaklıktan çıkarılanların itirazlarının görüşülmesi (Bkz.1163 S.Kanun Md.46)

- Birliklere ortak olma kararının alınması (Bkz.1163 S.Kanun Md.72)

- Kredi borçlanma miktarının artırılması kararının alınması (Bkz.1163 S.Kanun Md.52/2)

- .....şirketine ortak olma ve.....TL tutarında sermaye konulması için karar alınması.

- Ortakların inşaat giderlerine katılma payları ile, genel giderlere katılma paylarının ve ödeme şekil ve esaslarının belirlenmesi.

Ayrıca 1163 sayılı Kanunun 34/76 sayılı Kanunla değişik 46. maddesinin 2. fıkrasına göre ortakların en az 1/10 unun genel kurul toplantısından en az 20 gün önce bildirmeleri halinde istedikleri hususların gündeme konulması zorunlu bulunmaktadır.

Olağanüstü genel kurul toplantısının gündemi ise toplantıyı gerektiren sebeplere göre tayin ve tespit olunur. Gündemin hazırlanmasında; yoklama, divan seçimi vb. şekli hususlar gündeme konulur.

GENEL KURULA ÇAĞRININ ŞEKLİ

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3476 sayılı Kanunla değişik 45.maddesinin 2.fıkrasına göre "Genel Kurul anasözleşmede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılır."

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca hazırlanan ve kooperatiflerimiz tarafından yaygın olarak kullanıl-

makta olan örnek anasözleşmelerde yer alan hükümlere göre genel kurul çağrısı;

- Taahhütlü mektuplarla

- Gazete ile

- Gazete olmayan yerlerde mahalli örf ve adete göre (Belediye hoparlörü gibi)

- Yazılı olarak imza karşılığı yapılabilmektedir. (Çağrının yazılı olarak imza karşılığı yapılması, ortakların ancak aynı mahalde yerleşik olmaları veya aynı işyerinde çalışıyor olmaları durumunda pratik sonuçlar verebilir. Bu yol tercih edildiği takdirde ya çağrı pusulaları iki nüsha hazırlanır ve bir nüshasına ortağa tarih ve mizası alınmak suretiyle tebellüğ ettirilir. Ya da ortakların ad ve soyadları, ortak numaralarını ve çağrı mektubunu elden aldıklarını beyan eden sütun ihtiva eden listeler hazırlanır ve bu listelere ortakların imzası alınmak suretiyle çağrı mektupları tevdi edilir).

Çağrı Mektubu Hazırlanması

Yaygın olarak kullanılmakta olan anasözleşmelere göre çağrının genel kurul tarihinden en az 30 gün önce yapılması gerekmektedir. Zaten Kanunun 46.maddesinde 3476 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle; ortakların 20 gün önceden haber vermeleri durumunda istedikleri hususların gündeme konulması mecburi hale geldiğinden, ortaklara bu haklarını kullanabilmelerini sağlama açısından da, genel kurul tarihi konusunda 30 gün önceden haber verme keyfiyeti ortaya çıkmaktadır.

Genel kurula çağrılarda; birinci toplantıda nisap sağlanamadığında ikinci toplantının zaman ve yerinin de bildirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Buna göre hazırlanan bir çağrı mektubu örneği aşağıda gösterilmiştir:

Sayın Ortağımız;

Kooperatifimizin 20.. yılı olağan genel kurul toplantısı (veya gerektiğinde olağanüstü genel kurul toplantısı) aşağıdaki gündemi görüşmek üzere.....tarihinde saat.....de.....adre-

sinde toplanacaktır. Ana sözleşmenin.....maddesine göre görüşme nisabı kayıtlı ortakların.....(Anasözleşmede 1.toplantı için öngörülmüş nisap oranı yazılır) olup çağrı tarihi itibariyle genel kurula katılma hakkına sahip ortak sayısı.....dır. Bu toplantıda çoğunluk sağlanamadığı taktirde, ikinci toplantı hazır bulunanlarla (İki toplantı arasında en az 7 en çok 30 gün olabilir).....tarihinde, saat.....de.....adresinde aynı gündemi görüşmek üzere (Yapı kooperatiflerinde 2.toplantı için dahi nisap 1/4 den az olamaz) toplanacaktır.

Kooperatifinizin 31/12/2000 tarihli bilançosu ve gelir gider cetveli kooperatifin girişinde ilan edilmiştir.

Belirtilen tarih, saat ve yerde asaleten veya vekaleten (herhangi bir ortağımız veya eş/birinci derece akraba vasıtasıyla) hazır bulunmanız hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederiz.

GÜNDEM S.S.....KOOPERATİFİ

..... (Yetkililer, imza)

Ortaklar Cetvelinin/Hazirun Listesi Hazırlanması:

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3476 sayılı Kanunla değişik 26. maddesine göre, genel kurul tarihinden 3 ay önce ortak olanların genel kurula katılabileceği, yapı kooperatiflerinde ise bu 3 aylık süre şartının aranmayacağı hükme bağlanmaktadır.

Buna göre yapı kooperatiflerinde; genel kurul tarihinde kayıtlı ortaklar, diğer bütün kooperatiflerde ise 3 ay önce ortaklığı kesinleşmiş olanlar ortaklar cetveline (hazirun listesine) alınacaktır.

Gerek Türk Ticaret Kanunu'nun 376.maddesi, gerekse örnek anasözleşme hükümleri birlikte göz önüne alındığında ortaklar cetvelinin aşağıdaki bilgileri ihtiva edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir:

1. Sıra No
2. Ortak No.
3. Ortağın Adı Soyadı

4. İkametgah Adresi

5. Asaleten imza sütunu

6. Vekaleten imza sütunu

Hazirun listelerinin altı "Kayıtlarımıza uygundur" ibaresi ile en az 2 yönetim kurulu üyesince imzalanır. Bu liste genel kurul toplantısı sırasında genel kurul divan başkanı ile Bakanlık temsilcisi tarafından da ayrıca imzalanmalıdır.

Resmi Makamlara Bildirim

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 3476 sayılı Kanunla değişik 45. maddesinin 4. fıkrasına göre Genel kurul toplantı tarihi yeri ve gündeminin en az 15 gün önceden bakanlığa ve illerde mülki idare amirliğine yazılı olarak bildirilmesi zorunlu bulunmaktadır. Yine bakanlıkça hazırlanmış örnek anasözleşmelere göre, kanunun 87. maddesinde yer alan bakanlık temsilcisi ücretinin yatırıldığına dair belgenin de bu bildirime eklenmesi gerekli görülmektedir. Duruma ilişkin yazı örneği aşağıdadır:

.....VALİLİĞİ
(Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü)

Kooperatifimizin.....genel kurul toplantısı.....tarihinde,saat.....de .....adresinde aşağıdaki gündemi görüşmek üzere toplanacaktır.

Belirtilen tarih,saat ve yerde temsilci bulundurulması hususunda gereğini arz ederiz.

S.S.....KOOPERATİFİ
(Yetkili İmzalar)

Ek: Temsilci ücretinin yatırıldığına
Dair.....tarih.....sayılı makbuz

VEKALETNAMELER

1163 sayılı Kooperatifler Kanunun 49.maddesi, anasözleşmede hüküm bulunmak şartıyla, kooperatif genel kurullarında ortakların vekaleten oy kullanabilmelerini mümkün kılmaktadır. Buna göre ortağın başka bir ortağa yazı ile izin vermesi ge-

rekmektedir. Uygulamada bu yazı ile izin vermeye "Vekaletname" tabir edilmektedir. Ayrıca ortağın kendisini eş ve birinci derece akrabaları (baba, ana, oğul, kardeş vb) vasıtasıyla temsil ettirmesi de yine kanunun bu madde hükmüne göre mümkün bulunmaktadır.

Öte yandan; Kanun "yazı ile izni verme" esası getirmekle beraber yazının şekil ve kapsamını düzenlememiştir. Her kooperatif kendine göre bir vekaletname örneği düzenlemekle beraber, kanunda "yazılı izin" dışında şekil şartı aranmadığından, ortağın vekalet verdiğini ve kimin kendisini temsil etmesini istediğini açık bir şekilde ifade eden her türlü belge vekaletname olarak kabul görmek durumundadır. Ancak kooperatifçilerimize örnek teşkil edebilmesi açısından aşağıda bir vekaletname şekli gösterilmiştir.

VEKALETNAME

Kooperatifimizin.....tarihli genel kurul toplantısında, beni.....nolu ortak (veya eşim veya oğlum gibi ibarelerde kullanılabi-

lir).....temsil edecektir./Ya da temsile yetkilidir.

Vekaleti Veren
Adı Soyadı:
Ortak No:
İmzası:

Herhangi bir istismara mahal bırakmamak için, vekaletnamenin bizzat veren tarafından yazılması ve doldurulmasında sayısız yararlar vardır.

Öte yandan, vekaletnamenin kullanacak kişinin ibraz etmesi suretiyle kullanılması mümkün bulunduğu gibi, önceden imzalanarak kooperatif yönetim kuruluna teslim edilmesi de mümkündür. Vekaleten oy kullanacakların ise bu vekaletnameyi kimlikleri ile birlikte ibraz etmeleri gerekir.

Genel Kurul Tutanağı Nasıl Olmalıdır?

Bilineceği üzere, Genel Kurul toplantılarında görüşülen hususlar ile, toplantı ile ilgili olarak bilinmesi gereken her türlü hususun genel kurul tutanağında belirtilmesi gerekli bulunmaktadır. Genel

Kurul tutanağı, toplantı anında ve genel kurul divanınca yazılır.

Daha sonra toplantı anında yazılmış bu tutanağın düzenli ve aslına uygun surette yazılması ve çoğaltılması mümkün bulunmaktadır.

Ancak genel kurul tutanağının muteber olabilmesi, tutanağın Bakanlık Temsilcisi ile Genel Kurul divanınca imzalanmış olmasına bağlıdır. Genel Kurul tutanaklarının şekli konusunda gerek 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda, gerekse 98.maddesinin göndermede bulunduğu Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirket hükümleri arasında yeterli bir açıklık yoktur.

Uygulamada kabul görmüş bir tutanak örneği aşağıya çıkarılmıştır.

.....KOOPERATİFİ'NİN.....TARİHLİ OLAĞAN/OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTISINA AİT TUTANAKTIR.

S.S.....Kooperatifinin 20.. yılı.....genel kurul toplantısını yapmak üzere.....tarihinde, saat.....de.....ad-

resinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Temsilcisi.....'ün gözetiminde toplanıldı.

Gündem maddelerinin görüşülmesine başlamadan önce yapılan incelemelerde;

Genel kurul toplantısına ait davet ilanının.....tarihli.....gazetesinde toplantı yer ve gündemi gösterilmek suretiyle yapıldığı, kooperatif ortaklarına gündemi içeren çağrı mektuplarının.....tarihinde taahhütlü/veya elden imza karşılığı teslim edilmek suretiyle gönderildiği,

Yönetim kurulu tarafından 1163 sayılı kanunun 26.maddesine göre hazırlandığı beyan edilen ve kayıtlara uygunluğu tasdik edilmiş bulunan ve ortakların incelemesine sunulan hazirun cetvelinde kayıtlı.....ortaktan.....ortağın asaleten ve.....ortağın vekaleten iştiraki ile toplam.....ortağın toplantıda hazır bulunduğu, toplantı için anasözleşme gereği yeterli çoğunluğun mevcut olduğu anlaşıldığından toplantı yönetim kurulu başkanı (yoksa üyesi).....tarafından açıldı ve gündem maddelerinin görüşülmesine geçildi.

Gündem Madde 1- Verilen teklifler ve yapılan oylamaya göre Divan Başkanlığına.....katiplik-lere.....ve.....oybirliği (veya oy çok-luğu) ile seçildiler.

Gündem Madde 2-.....

Divan Başkanı gündemde yer alan hususların görüşülmesinin tamamlandığını ve görüşülecek başka bir husus kalmadığını açıklayarak toplantı-ya saat.....de son verildi...../...../20..

Divan Başkanlığı

Katip Katip Başkan

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Temsilcisi (veya temsilcileri)

Toplantı tutanağının aslının toplantının sonun-da divan başkanı ve üyeleri ile Bakanlık Temsilci-si (veya temsilcileri) tarafından imzalanması ve o genel kurula ait olarak düzenlenip saklanacak olan dosyada muhafaza edilmesi gerekli bulun-maktadır.

TÜRK-İŞ
Bilgi

Kooperatifin Genel Kurulu yapılamıyorsa, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcisinin de imzasıyla bir tutanak tutularak kooperatifin genel kurulunun neden yapılamadığı (nisap v.b) açıklanmalıdır.

Genel Kurulun tamamlanmasından sonra, genel kurul tutanakları ve yeni seçilen yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile ilgili bilgiler derlenerek tekrar Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğüne bildirilir.

TÜRK-İŞ EĞİTİM YAYINLARI DİZİSİ

1. SENDİKACILIK TARİHİ
   Yıldırım KOÇ
2. TÜKETİCİ HAKLARI
   Sinan VARGI
3. ASGARİ ÜCRET
   Enis BAĞDADİOĞLU
4. İŞ KANUNU VE TEMEL HAKLARIMIZ
   Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
5. ULUSLARARASI SENDİKAL ÖRGÜTLENMELER
   Hakan SÜKÜN
6. ÇALIŞAN ÇOCUKLARIN KORUNMASI VE TÜRK-İŞ'İN FAALİYETLERİ
   Özcan KARABULUT
7. ÖZELLEŞTİRME
   Prof. Dr. Oğuz OYAN
8. İŞ GÜVENCESİ
   Yıldırım KOÇ
9. ÇEVRENİN KORUNMASI VE SENDİKALAR
   Sinan VARGI
10. GÜNCEL SORUNLARIMIZ VE TALEPLERİMİZ
    Yıldırım KOÇ
11. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
    Şeyma İpek KÖSTEKLİ
12. NİÇİN SENDİKA ? NASIL SENDİKA ?
    Yıldırım KOÇ
13. SOSYAL GÜVENLİK
    Ahmet ŞEN
14. TÜRKİYE'DE GREV HAKKI
    Yıldırım KOÇ
15. GREV NASIL YAPILIR ?
    Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
16. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ
    Namık TAN
17. SENDİKACILIK, SİYASET
    Yıldırım KOÇ
18. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ
    Sebahattin DERTLİ
19. GENÇ İŞÇİLERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI
    Özcan KARABULUT
20. ÇALIŞMA HAYATINDA MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNEMİ
    Necati BALTA
21. TÜRKİYE'DE EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY
    Yıldırım KOÇ
22. SERBEST BÖLGELE
    Selahattin OKUR
23. ULUSLARARASI ÇA
    Hülya UZUNER
24. DÜNYADA VE TÜRK
    Şeyma İpek KÖSTEKLİ
25. HÜKÜMET PROGRAMLARINDA ÇALIŞMA YAŞAMI (1990 - 1999)
    Canan KOÇ
26. TÜRKİYE'DE YABANCI KAÇAK İŞÇİLER
    Yıldırım KOÇ
27. KADIN İŞÇİLER VE SORUNLARI
    Sakine UYGUR
28. BİLİNÇLİ TÜKETİM
    Sinan VARGI
29. SENDİKALAR VE TEMEL İŞLEVLERİ
    Av. Hüseyin EKMEKÇİOĞLU - Av. H. Ferhan TUNCEL
30. İŞÇİLER AÇISINDAN ÜCRET
    Enis BAĞDADİOĞLU
31. TÜRKİYE'DE SENDİKALAŞMA HAKKI ve İLO İLKELERİ
    Yıldırım KOÇ
32. TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFIN YAPISI
    Yıldırım KOÇ
33. KIDEM TAZMİNATI
    Av. Murat OZVERİ
34. ESNEKLİK
    Av. Murat OZVERİ
35. SOSYAL GÜVENLİKTEKİ KAYIPLAR ve İŞSİZLİK SİGORTASI
    Yıldırım KOÇ
36. MEDYA ve SENDİKALAR
    Hasan BENLİ
37. NASIL BİR VERGİ POLİTİKASI
    Prof. Dr. Oğuz OYAN
38. DERİ İŞÇİLERİNİN SORUNLARI
    Selahattin OKUR
39. TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLERDE SENDİKALAŞMA
    Yıldırım KOÇ
40. SENDİKACILIĞIN GÜNCEL SORUNLARI
    Yıldırım KOÇ
41. GENEL KURUL KARARLARI
42. ULUSLARARASI SENDİKACILIK HAREKETİ
    Yıldırım KOÇ
43. TÜRKİYE'DE ORMAN İŞÇİLERİNİN SORUNLARI
    Fatih AYDEMİR
44. TÜRKİYE - İLO İLİŞKİLERİ
    Yıldırım KOÇ
45. SENDİKA-KOOPERATİF İŞBİRLİĞİ VE

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi
1 6 3
334.5 VAR 2000

. H. Ferhan TUNCEL
İŞÇİ HAKLARI
IL DEVLET